

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi
**Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası
münasibətlərin inkişaf etdirilməsi**

Bu gün Azərbaycanda dini və milli tolerantlıq, multikultural dəyərlər özünün ən pik səviyyəsinə çatmışdır. Məhz bu səbəbdən də ölkəmizdə heç kim dini etiqadına, milli mənsubiyətinə görə təqib olunmur. Əksinə, dövlət səviyyəsində bu istiqamətdə həmişə bərabər şərait yaradılıb. Məsələn, "Dini etiqad azadlığı haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1-ci maddəsində açıq şəkildə göstərilir ki, hər kəsin hər hansı dinə təkbəşinə və ya başqalana ilə birlikdə etiqad etmək, dinə münasibətlə bağlı əqidəsini ifadə etmək və yaymaq hüququ var. Şəxsin dini etiqadını ifadə etməsinə, ibadətlərdə, dini ayin və mərasimlərdə iştirak etməsinə və ya dini öyrənməsinə hər hansı maneə törəldilə bilməz. Qanunun 5-ci maddəsində isə qeyd olunur ki, Azərbaycanca din və dini qurumlar dövlətdən ayrılır. Oudur ki, dövlət ona aid olan hər hansı işin yerinə yetirməsini dini qurumlara tapşırırmı və onların fəaliyyətinə qarışdır.

**Azərbaycanda heç kim
dininə, əqidəsinə və
milli kimliyinə görə
təziqləmə, ayırı-seçkililyə
məruz qalmır**

Bundan başqa, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 5-ci maddəsində deyilir ki, Azərbaycan xalqı vahiddir. Azərbaycan xalqının vahidliyi Azərbaycan dövlətinin təməlini təşkil edir. Azərbaycan Respublikası bütün Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının ümumi və bəzən məhdudlaşdırılmışdır. 25-ci maddədə isə bildirilir ki, Dövlət, irqindən, etnik mənsubiyətindən, dinindən, cinsindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq məqəyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalarla, həmkarlar ittifaqlarına və digər ictimai birliklərə mənsubiyətindən asılı olmayaraq, hər kəsin hüquq və azadlıqlarının bərabərliyindən təminat verir. İnsan və vətəndaş hüquqlarını və azadlıqlarını irqi, etnik, dini, cinsi, mənşəyi, əqide, siyasi və sosial mənsubiyətə görə məhdudlaşdırmaq qadağandır. Konstitusiyamızın 44-cü maddəsində isə qeyd olunur ki, hər kəsin milli mənsubiyətini qoruyub saxlamaq hüququ vardır. Heç kəs milli mənsubiyətini dəyişdirməyə məcbur edilə bilməz. Buradan açıq şəkildə görünür ki, bu gün hər bir Azərbaycan vətəndaşı Konstitusiyamızın, "Dini etiqad

Dini tolerantlığın Azərbaycan nümunəsi

Azərbaycan azsaylı ölkələrdəndir ki, burada yaşayan hər bir xalqın və dinin nümayəndəsinə eyni gözlə baxılır, heç kim dərşinin rənginə, mənsub olduğu milli kimliyə və dininə görə ayırı-seçkililyə məruz qalmır

azadlığı haqqında" qanunun ona verdiyi imkanlardan istifadə edərək etiqad azadlığını tam yaşaya bilər. Çünki dövlətimiz vətəndaşların vicdan azadlığının qorunması ilə yanaşı, millətlərarası münasibətlərin inkişaf etdirilməsi üçün özünə düşən bütün vəzifələri lazımlıca yerinə yetirir. Məhz bunun məntiqi nəticəsi olaraq ölkəmizdə dövlət-din münasibətləri müasir qanunvericilik səviyyəsində tənzimlənir, dini etiqad azadlığı tam qorunur, millətlərarası münasibətlər də yüksək səviyyədə inkişaf edir. Bu səbəbdən də ölkə əhalisinin 90 faizdən çoxunu təşkil edən Azərbaycan türkləri ilə ləzgi, tatar, tağılar, ruslar, avarlar, tatarlar, tatarlar, ukraynalılar, saxurlar, gürcülər, yəhudilər, kürdlər, udınlər və digərləri arasında heç bir problem mövcud deyil. Yəni heç kim dininə, əqidəsinə və milli kimliyinə görə təziqləmə, ayırı-seçkililyə məruz qalmır.

**Tolerantlığın dövlət
tərəfindən təbtiq edilən
siyasi kurs kimi
dəyərləndirilməsi**

Ünümyyətlə, tarixi məqəddən yanaşdıqda, tolerantlığın anlayışını əvvəllər daha çox qarşılıqlı münasibətlərdə ehtiva olunduğunu, indi isə xüsusi qanunlarla tənzimləndiyini, müxtəlif təqtilatlar və qurumlar tərəfindən qəbul olunan sənədlərdə vacib müddəə kimi öz əksini tapdığını görürük. Tolerantlıq hər hansı fərdə və ya qrupa məxsus yanaşmaların, inancların, fikirlərin və məqəllərin digər fərd və ya qrup tərəfindən qəbul ediləməsidir. Bu anlayış ənənələri, irqi və ya etnik kökləri çoxluqdan fərqlənənlərə qarşı daha yumsaq münasibət nümayiş etdirir. "Tolerant" termini ilk dəfə XV əsrdə yuxarı dərəcələrdən icazə almaq mə-

nasında işlədilib. Antik dövrdə tolerantlığın ilkin elementləri özünü göstərirdi: işğaldan sonra əsarət altına alınmış hər hansı xalqın nümayəndələrinin azadlığa buraxılması və vətənlərinə qayıtmağa icazə verilməsi; işğal olunmuş ərazilərdə yaşayan xalqların öz tanrılarına ibadət etməyə imkan yaradılması və s. Orta əsrlərdə xüsusi qruplara münasibətdə tolerantlığın daha təkmil forması özünü göstərməyə başladı. Bu baxımdan "tolerantia" adlandırılan Latın konsepti "orta əsrlərin yüksək inkişaf etmiş siyasi və hüquqi konsepti" kimi önəmli nəzəriyyə hesab olunurdu. Sonralar ilahiyatçılar fərqli dinlərə məxsus fikir-

insanlara bərabər şərait yaradırmışdır. Multikulturalizm və tolerantlıq siyasətini ölkənin demokratik inkişafının tərkib hissəsi hesab edən Heydər Əliyev Azərbaycan ərazisində yaşayan milli azlıqların etnik-mədəni və dini dəyərlərinin qorunmasını demokratiyanın mühüm prinsipi olan insan hüquq və azadlıqların kontekstində görürdü. Heydər Əliyev işıqlarq etiyli bütün beynəlxalq tədbirlərdə milli azlıqlar və dini məzhəblər arasında zəruri olan tolerantlıq və multikultural dəyərlərə bağlı fikirlərini bildirmiş, xüsusi indiki qloballaşma dövründə dinlərarası, mədəniyyətlərarası dialoqa həmişə üstünlük vermişdir. Sözsüz ki, Prezident İl-

islam dininin və əsl mərim insanlarının bütün irqlərə, ələcə də müxtəlif dillə xalqlara necə münasibət bəslədiyini Həzrət Əlinin (ə) Malik Əştərə "Ağah ol, ey Malik! Millelə qarşı öz ürəyində mərhəmət yer ver. Onlara qarşı məhəbbətli ol. Heç vaxt vəhşi heyvanlara oxşayaraq, insanların malını və canını məhv etmə. Onlar ya sənin kimi insanlardır, ya da sənin kimi insanlardır" deyə yazdığı məşhur məktubunda da görmək mümkündür. Bax, budur İslam, budur dini və milli tolerantlıq.

**Dünyanın heç bir ölkəsi
tolerantlıq baxımından
Azərbaycanla rəqabətə**

ham Əliyevin fərmanı ilə 2016-cı ilin "Multikulturalizm il" elan edilməsi Azərbaycan multikulturalizminin inkişafına mühüm töhfə verib. Bu, həm də dövlətimizin təməli ünümüllü lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan multikulturalizmin inkişafı istiqamətində aparılan siyasətə sadıq qalmasının bərkizi nümunəsidir.

**İslam dini hər növ
ayırı-seçkililyə rədd edir**

Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində "Biz həzredirik ki, multikulturalizmin müasir dünyada alternativı yoxdur. Multikulturalizmin alternativı yalnız ayırı-seçkilik, irqçilik, ksenofobiya, islamofobiya və antisemitizm ola bilər", deyə qeyd etmişdir. Məhz ələ bu səbəbdən də bu gün Azərbaycanda yaşayan hər bir xalqın və dinin nümayəndəsinə eyni gözlə baxılır, heç kim dərşinin rənginə, mənsub olduğu milli kimliyinə və dininə görə ayırı-seçkililyə məruz qalmır. Yəni, bizlər heç kimi digərindən üstün və əskik saymırıq, birinin haqqının başqasına verilməsindən tərəfdar deyilik. Çünki bizlər Allah-Taalananın dərgahında bərabərhuquqluqduq. Unutmaq lazım deyil ki, İslam dini hər növ ayırı-seçkililyə rədd edir. O, insanları arasında ayırı-seçkilik kimi dəstəklənən irq, rəng, kök, dil və sairinin qarşısında məntiqə çıxış edərək deyir ki, bəşər öz mənsəyini bir kişi və qadından götürmüş, sadəlanları heç bir birinin kimsə üzəndən imtiyaz və üstünlüyünə dəlafət etmir. Məsəlmanların, daha dəqiq desək,

gire bilməz

Diqqət yetirsəniz görərsiniz ki, son zamanlar Yer üzündəki müsəlmanlar arasında ciddi şəkildə ayırı-seçkilik, qarışıqlar arasında itxial, hətta gərgin mübarizə və savəq də müşahidə olunur. Allahı küfürlər olsun ki, bizim mələkətimizdə bu sahədə hər şey öz qaydasındadır. Yəni heç kim heç kimin dininə, əqidəsinə, tərtiqinə müdaxilə etmir. Kim Allaha hansı formada itəyirsə o cür də sitayış edir. Bu gün əksər müsəlman ölkələrində müşahidə olunan mənzərəni göz önünə gətirdikdə, Azərbaycandakı tolerant mütəllə səhəbimizə dəyər. Bu, başda ölkə rəhbərliyi olmaqla, hər bir azərbaycanlının uğurudur. Çünki bizlər Azərbaycanın özünə Vətən bilən, dövlətin qanunlarına əməl edən, hami kimi onun mənafeyi uğrunda çalışan hər bir dinini, millətini və irqi nümayəndəsinə qucaq açmağı bacaran xalqıq. Bu, bizi digərindən fərqləndirən əsas üstünlüklərdən biri kimi dəyərləndirilməlidir. Bəli, məhz bu ünsüyyətimizə görə, dünyanın heç bir ölkəsi tolerantlıq baxımından Azərbaycanla rəqabətə gire bilməz. Çünki ölkəmizdə bütün dinlərin və millətlərin nümayəndələrinə eyni gözlə baxılır, hər kəsə yetərincə şərait yaradılır. Ölkə əhalisinin böyük əksəriyyəti müsəlman olsa da, heç bir xristianə, ələcə da yəhudiyyə "gözün üstə qışa var" deyən yoxdur. Çünki biz müsəlmanları özün kitab əhlinə zülm etmək, onların haqqını tapdamaq günah sayılır.

Vəzəh MEHDİYEV